NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII. V sredo 18. kimovca (septembra) 1850. *List 38.*

Zavolj ribštva.

Še zmirej se semtertje sliši od prepirov zavoljo ribštva. Ker pa ti prepiri večidel le iz tega izvirajo, de ljudje postav ne poznajo in de mislijo, de stare ribške pravice so overžene (vzdignjene), damo še enkrat na znanje: de stare postave za ribške pravice še zmirej veljajo. Kdor je imel tedaj poprej pravico do ribštva, jo ima popolnama še zdej, in jo bo tako dolgo obderžal, dokler ne pride nova postava. Kdor se tedaj podstopi, kakor koli to pravico žaliti, vlastniku ribštvo braniti ali poškodovati, se pregreši zoper postavo, zapade kazni in mora storjeno škodo poverniti. Ako se pa primeri, de opravičeni vlastnik ribštva ptuje zemljiše ali grunt brez potrebe poškodje, naj se poškodovani pri vradíi (gosposki) pritoži, de se mu škoda poverne, — nikdar pa si ne sme sam siloma pomagati. Samolastna pomoč s silo je v tacih zadevah vselej pregreha zoper postavo, zató ker le postavi gré oblast, vsacimu, ki se poškodovaniga misli, pomagati. Kam bi svét prišel, če bi sila veljala! Divjaki bi spet postali, in vse bi moglo pod zlo iti. Spoštovanje obstoječih postav je povsod pri omikanih ljudstvih deržavna zapoved vsacimu, naj bo minister ali nar nižji delavec. Premenitev postav pa, ki niso dobre ali pravične, se zamore dokončno le v deržavnim zboru s poterjenjem Cesarja zgoditi.

Prijazen opomin kmetam.

S žalostjo večkrat vidim, pa tudi od več strani slišim, kako scer bistroumni ljudjé, po hudobnih zapeljivcih oslepljeni, v svojo veliko škodo jim podeljene prerajtvila dozdanjih grajšinskih davšin in naznanilo tistiga dela (tala), ki ga bodo imeli vsako leto plačevati, ali pa odkupšino, namreč za vsak krajcar dvajsetico, pri cesarskim davkarju (frankarju) položiti, nespametno proč mečejo in zaničujejo.*) Velika pomota je, ako kdo misli, de to prerajtvilo ne bo za nobeno rabo več, ali pa de še clo zna kterimu kaj škodovati. To prerajtvílo stopi za naprej na mesto poprejšnih gosposkinih ali urbarskih bukvic. Kakor je bilo treba do zdaj pokazati bukvice per vsaki cenitvi (šačilu) gruntov ali zemljiš, ali kader je kdo iskal posodila, ali kader je nesel davk odpravljat, tako bo zanaprej tega prerajtvila potreba. Posebno ga bo treba, ako se kdo izmed vas pred ali potler pomisli, se za vselej odkupiti. Na tem prerajtvilu bode davkar prejem odkupšine poterdil in dovoljenje dal v gruntnih bukvah zamerk vpisati, de je zemljiše odkupljenca prosto vsiga gosposkiniga odrajtvila. Kdor ne bode imel tega porajtvila pri teh priložnostih, si ga bo primoran za lepe denarce in z dostimi poti omisliti.

*) Sèm ter tjè se iz teh prerajtvil clo tako norca delajo, de jih za strašila po polji obešajo. Pis.

Tedaj sami pomislite, ali ni bolj pametno, od odškodovavnih komisij brez plačila (v darmo) prejete prerajtvila hraniti!

Pa še eno nemarnost me zlo bolí vsak hip slišati, namreč de kmetje zaničujejo jim ponudeno dobroto pri zastankih od léta 1848, in de skor vsi pravijo: „kar bojo drugi storili, bomo tudi mi.“ Le pomislite, koliko plačila vas po tem čaka! Kdor je kaj dolžan ostal že pred létam 1848, bo mogel ta stari dolg po stari rajtingi plačati. Po tem pa še pride plačati za léta 1848, 1849 in 1850 po novim precenjenju urbarski davk in desetíno. Čeravno bo to razdeljeno na mesce, se bode vender veliko nabralo. Zakaj tedaj zaničujete dobroto, po kteri se vam ponuja deseti del davka od léta 1848 perjenjati (dolpustiti). Te zastanjke bi vender lahko ob enim plačali, ker ste svoje zemljiša tri léta brez vsih gosposkinih odrajtvil vživali; po tem bote za naprej ložej svojim dolžnostim dohajali. Pomislite dobro kaj delate. Pozni kès bo zastonj!

J. O.

Kaj kmetje v neki vasi storé, de bi se njim les ne kradel.

(Po Jadr. Slav.)

(Dalje.)

„Rada bi besedico s Stropnikam kremljala.“

„Tu sim; kaj hočeš?“

„Ne zamoremo nikakor več se spaziti. Mož mi je že štirnajst dni bolan v postelji; stareji otroci so v službo stopili; nar mlaji leži v vročnici, druga nemata obuvala, nisem več kos, kruha in derv pripraviti, moram starega in mladè gladú umreti pustiti, ako ne najdem nobene pomoči.“

„Saj dobite milostinjo.“

„Kam pa denem ta dva beliča? — V derva ne morem hoditi; zaslužiti si tudi nič; in če imam dva beliča, kje pa si bom derv za nju kupila? Po sežnji jih reveži ne moremo kupovati! In bolnega moža, in ubogega revnega červiča domá! Da bi jih ljubi Bog hotel vse k sebi vzeti!“

Rudniku se je serce topilo.

„Hlapec! obleci se, in porini gród (točke) derv Malnikarci v hišo; vzemi tudi hleb kruha, in naj ti moja žena vrečico moke da.“

„Ženka se med desetsto blagodari zmuza; kmetje se debelo gledajo.

„Vidite, da se mora pomagati; siromaštvu se mora tudi pomagati. Od tega vendar drugobart; danas se bomo le od kradenja lesa pomenkovali. Pa kako? kako? to mi možgane meša.“

„Sim se spomnil, kakor na primer, mesta C—, ko je rekla, da derv kupiti ne more, ker jih po sežnji jemati ni kos. Peljal sim, bo kar tri leta, ko je ravno taka huda zima bila, seženj derv v mesto C.

Kupil jih je neki mestni svetovavec, in moral sim jih v dervarnico peljati. To bo za uboge ljudí, so rekli.“

„Kaj? se ubogem derva li v dar dajejo?“

„Tega ne vem.“

„To je vse drugače, to vem. Mesto je bogato, in nakupi mnogo mnogo sežnjev pacelnov*), zvezčikov, ter jih po zimi v celo majhinih povzemkih ubogim prodaja, ker je odertija pri dervah v mestu presilna. To more biti v mestu, pri nas pa že ne.“

„In zakaj ne, Velkučnik! zauka Rudnik. Nisi še danes nobeno besede pregovoril; pa zdaj nam, kakor se mi zdi, na sled pomagaš. Dervarnico moramo napraviti.“

„Oj, Rudert, to če penezov; kaj takega morejo mestjani narediti, vasčani pa —? Kdo pa bo zato donarje dajal, in zalagal?“

„V naši vasi ne potrebujemo nobenega beliča zaloge k temu; derva damo samí. Mnogi izmed nas prodajajo derva, in rušo; ali vse v mesto zvozimo, ali nekoliko posamesno prodamo, je gor in dol. Kako pa naredijo to v mestu, povej Velkučnik?“

„Na! Tam je naprava takale: V dervarnici, ki je prosto dvorišče, stoji kučica, kjer čuvaj in ogleduh stanuje. Ta scepi in soseka derva, jih zloži v sklade, in varuje. Dvorišče je visoko zagrajeno, da se níč ne more ukrasti. Kdor torej hoče za nekoliko grošev derv imeti, gre k milozinarju, ki je, kakor sim slíšal, neki mestni svetovavec, in dobí naukazni pis, ki ga v dervno dvorišče nese. — Tamošni čuvaj ima močen jermen, enak bikovici ali podpersniku s raznimi luknjicami. V jermen on zakopča (zapne) tako terdo, kakor je mogoče, povzemko derv. Pri vsaki luknjici je cena zaznamvana.“

„Tega ne umem.“

„Ej da! To ni težko razumeti. Ko je jermen na nar dalje zakopčan, velja več, kakor kadar je terdši zapet.“

(Dalje sledi.)

Kako se ravnati, če človeka griža napade?

Griža je létas po več krajih. Nek častit gosp. fajmošter iz Štajarskiga so nas naprosili, naj bi kakšno zdravilo po „Novicah“ nasvetovali ter so nas vprašali: ali bi o griži arnika kaj veljala.

Radi damo odgovor na to vprašanje, ker „Novíce“ imajo namen v vsih potrebah svetovati in pomagati, če le morejo. Pred vsim pa smo dolžni povedati, de je griža — posebno tako imenovana kervava griža — silno nevarna bolezin, ktera zdravnikove pomoči potrebuje, ki zdravila daje po lastnosti in stopnji bolezni, ki se ne dajo po enim kopitu svetovati. Od arnike nimamo nobene skušnje, ker je arnika le bolj homoepatiško zdravilo, mi pa se s homoepatiko ne pečamo.

Pred vsim naj bo vsacimu povedano, de griža je vselej prisad ali vnetje čev, pri kterim se posebno končno čevo — ritnik — vname. Naj si vsak to dobro dobro v glavo utisno, ker iz tega, de vé, de so o griži čeva vnete, bo lahko spoznal, kako škodljive so o griži tako imenovane močne, dišeče (gvircaste) zdravila, vino, žganje, brinovec, poper, cimet i. t. d. Pa v driski in hitrici je gorko černo vino s cimetam že vunder večkrat pomagalo — bo ta ali uni rekel. Ali, prijatel! driska ali hitrica ni vselej griža. O pervim začetku, če se je kdo trebuh ali noge prehladil ali kaj napčniga, sadja ali kaj druziga enaciga povžil, prime človeka včasih driska in ga tudi po čevih kolje in dere, — pa to klanje večkrat popolnama preneha, tudi človeka ne mrazi in ga vročina ne kuha. Takrat zna dobro gorko vino (posebno černo vino) z enmalo cimetam, ali pa tudi kamilčna voda, ali kakšin požirk brinovca, prižgana župa in enake rečí prav dobre biti, zlasti če človek še trebuh prav gorko s flanelo ali s svilno (židano) ruto preveže.

Kakor hitro pa bolnika po čevih neprenehama kolje, ga driska napada, in kadar je vročnica (Fiber) pritisnila, takrat pa so vse gori imenovane zdravila hud strup, ktere, kakor vsak lahko zapopade, prisad ali vnetje v čevih še povikšajo, zató, ker čeva še bolj vnamejo.

Kader človeka griža napade, ste med domačimi zdravili ti dve nar boljši in nar potrebniši: pervo je gorkota, drugo pa so žlezaste pijače.

Grižev človek naj se tedaj v posteljo vleže, dobro odene, de se potiti začne; pot zaverne bolezin iz čev na kožo, de se driska in tudi klanje ustavi. De se pa človek lože potí in tudi vnetje in bolečine v čevih potolažijo, je dobro, če bolnik žlezaste pijače toplo pije, ajbžev čaj ali tê, ali ječmenovo vodo, ali iz sladkih mandeljnov napravljeno vodo (15 — 20 zlušenih in stolčenih mandeljnov na 1 polič vode). Vse se mora — smo rekli — gorko vživati. Bolnik tudi ne sme iz postelje vstajati in iz hiše na merzel zrak k potrebi hoditi, ampak jo v hiši na posodo opravljati, ki se mora vselej berž iz izbe nesti. Vselej je dobro, če bolnik nogovice (štumfe) na nogah obderží, de se ne prehladí. Čez trebuh naj se pokladajo gorke rute ali sogreta flanela. Jé naj nič, kakor — če more — čisto meséno pa ne osoljeno župo, ali če te nima, gorak in redek sok, tudi ne osoljen. Vsako prehlajenje ali napčna jed je grozno škodljiva.

Kdor se bo tako ravnal, si bo večkrat pomagal, če le griža ni prehuda, ktera potem zdravnikove pomoči potrebuje.

*) Pacelni so na Koroškem nescepljene polena, ki se dobé od oklestjenih vej borovega ali smrekoviga, ali kakoršnega si bodi drevja, navadne dolgote 24 — 30 palcov. Kako se jim pravi drugači?

Slovesnost v jami pod Malim gradam pri Planini.

(Konec.)

Od Kalvarije naprej je bila pot bolj težavna, tù in tam sterma; po razvaljenim kamnji je bilo lesti, po polzkih in mokrih tleh varno štopati, po robovih se loviti, če ni kdo hotel na eni strani v globočino zderkniti, na drugi v globoke luknje, polne vode se vmočiti. Vender vse je veselo in serčno naprej stopalo, luči ob stenah in v rokah so pot kazale, in bengaljski oginj je razprosterte temine od časa do časa razgrinjal. Takó je veči del množice zaporedama noter do jezera prišel, brez de bi se bilo komu kake posebne nesreče pripetilo. Tukaj nad jezeram stati je groza vsaciga obhajala; luč svečave je bila preslaba, v breznu doli vodó pokazati, in v višavi gori čudne oboke razkriti; višava jame je na tem mestu 40 sežnjev, od vode do verh oboka. Kar je spet bengaljski oginj posvetil; pa preden je bilo moč, okó na vse straní oberniti, in čuda stvarnikove nekoliko spoznati, je tista svetloba minula. Zdaj je pot spet vse naglo nazaj peljala, in preden se je iz jame stopilo, so zaostali pesmoljubi slovensko petje znotrej začeli, ki se je po nezmernih prostorih čudno razlegalo. Ko je vse zopet čez vodo pod milo nebo prišlo, je gostoljubni župan g. Vilher nekoliko utrudenim obiskovavcam jame okrepčanja pripravil, dobriga vina in vola. In zdaj je mnogokrat zadonelo: Živijo gospod Dr. Schmidl, g. Rudolf, g. Urbas, ki se je bil l. 1849 pervi dalje v jamo iti podstopil, in verli Planinčanje. Prijazni pogovori, veselo petje domačih pesem, in druge kratkočasnosti, ker je g. Dr. Schmidl vse znal oživiti,

so komej prihod noči čutiti dale. In zdaj je še enkrat bengaljski oginj posvetil, in podobo jame od zunaj pokazal; drugi pa je znotrej jame posijal, kjer je bilo ravno tako viditi, kakor zjutrajno zarijo, kteri višje stoječi oblaki le kako lino puste. Ko smo zopet v Planino prišli, s svečavo obilno kot v procesíi, je bil pred ločitvo zadonel še glas: Živi Dr. Schmidl! naj živijo Planinčanje!

O sklepu te slovesnosti naj bo to opomnjeno, de preiskovanje jame, ki se zdaj godí, gotovo ne bo brez dobička, ne samo za učeni svét, ampak tudi za kmetijstvo v Planinski dolíni. Vse se sicer ne da naprej prerajtati; vender med drugim že to zna v velik prid biti, de se bo bolj na tanko čas prihoda velike vode iz jame vedil, kadar kako deževje naprej na Pivki razsaja, in se bo tedaj v času kaj s poti spraviti znalo. Tako je bilo ravno 30. p. mesca, ko je bila na Pívki velika naliv, v Planini pa ne sile, in se je Unec nagloma narasel, drugi iztoki vode pa se niso nič ali ne veliko spremenili. Iztrebljenje jam, ki vodo v Planinski dolíni požirajo, se je ta pot že koristno pokazalo; zakaj lahko so že zdaj vodo v se vzele, ktera bi bila drugač gotovo po ravni nastopila, in snožeti podškodovala.

Podlipski.

Pomenki v besedah

„župan — županija — nadžupan — nadžupanija.“

(Dalje.)

Gospod iz Dunaja prestavlja, kar nam je znano, nadžupana Obergemeindevorsteher. To bi bil komaj, pa ne še za prav moj véliki župan; nadžupan ni po mojim ne mali ne véliki župan, je več kakor kterikoli župan, je nad župane postavljen oblastnik, je tedaj to, kar pravimo Bezirkshauptmann. Kaj bi gospod djal, ki tak bistven razloček med Gemeinde- in Bezirksvorstehung nahaja, ako bi ministram v glavo padlo, namesto Bürgermeister reči: Bürger-Gemeindehauptmann? kar je tako lahko mogoče, kakor že skoraj za vsako reč rečejo: Kreis-, Bezirks-, Stadt-, Schloss-, Berg- u. s. f. Hauptmann in kar bi se skoraj bolj pristojalo. Kako bi mogel potlej Bezirkshauptmann poleg Gemeiddehauptmanna svojo veljavo ločiti? — Kreishauptmann je tudi vsa druga veljava, kakor Bezirkshauptmann, in po čem se ločita? po besedah Kreis in Bezirk gotovo ne, zakaj obojno pomeni po svojim etymon „Kreis“ in „circulus“ kakšnokoli okolico. Ločijo se tedaj samo po poménu, ki se jim da, zato imamo létas drugačne Kreise in Bezirke, kakor so bili lani in kdo je še rekel, de je to žalostna zmota, in de ti prekerševavci ne vedó kaj delajo?

Imé je imé; ono ne daje in ne odjemlje veljave; to storí le pomén, ki se mu daje. Nikar se zato ne bojte, de kmet, kadar bo vedil, komu „nadžupan“ pravimo, mu bo nar pred pod noge pogledal, ali res cokelj ne nosi, kakor se zna primeriti, de jih bo v daljnim cesarstvu kakšen župan nosil. Nadžupan bo zastran tega poleg župana ravno tako lahko svojo veljavo ohranil, kakor jo vsi Hauptmanni v svojih raznih pomenih za se ohranijo, desiravno so politiški, vojaški, kameralni, družbinski i. t. d.

Pa saj nikomur ne té ne une besede ne vrivam; sim le v razorano polje slovenšine zernice vergel, ki se je meni dobro zdelo, naj se že prime ali ne. Ali sim za to imé zmotnjavca zaslužil? Če se hočemo, po ti poti srečevati, kam pridemo! Z lepo se zmenimo, to bi znalo za vse prav biti.

(Konec sledí.)

Vsakimu svoje.

Iz Celja smo prejeli dopís, kteriga se ne branimo v „Novícah“ natisniti, v znamnje, de nismo v nobeni zadevi enostranski, ampak de radi dovolimo besedo vsacimu poštenimu možu, ako je tudi nasprotna nam ali našim g. dopisnikam. Kar pa našiga g. dopisnika vtiče, ki je unidan iz Celja tisto neprijetno novíco naznanil, moramo pa tudi povedati, de ga poznamo častitiga rodoljuba, ki ni, kakor morebiti nekteri mislijo, iz verste mladih prenapetih Slovencov, de torej njegovim dopisam zamoremo zaupati. Zna biti, de je v ti zadevi preojstro sodil, za to pa tudi — ker ga pošteniga možá poznamo — ne bo zoper to, de se zaslišijo tudi druge mnenja. Gotovo je pa, de za šolstvo pred vstavo zasluženi g. vodja zdaj po vstavi ni bil več na pravim mestu, ker ni slovenšine razumel. Iz dopísa iz Celja povzamemo „sine ira“ naslednje verstice:

»Ljube Novíce! Ve ljubite resnico, zato vzemíte v svojo sredo naslednje moje besede. Nisim scer prijatel pisanja; pa zdaj sim prisiljen Vas prositi, moje besede razglasiti, ker so se v Vašim listu 21. velkiga serpana t. l. v »novičarju iz Celja« neke besede znajdle, katere so nam silno hudo djale. Tam se bere med drugim: »Vodja Celjskih latinskih šol, — velik protivnik Slovenćov in celimu mestu neprijeten mož — je bil pred kratkim svoje službe odstavljen.« — Kdor je to pisal, je totiga moža krivično sodil. Zagotovim Vas, de sim pred kratkim s slovenskimi učenci govoril, ki pravijo, de zdaj svojiga očeta zgubijo. Ne zamerite mu, če slovenskiga jezika govoriti ne zna, ker ni rojen Slovenc, in že 72 lét star mož — vunder ni bil nikakor protívnik slovenšine. Kako zamore kdo tudi reči, de jo bil celimu mestu neprijeten, ker je vžival tukaj veliko čast in spoštovanje. Če pravi g. dopisnik, de je bil »svoje službe odstavljen,« — zakaj pa ne pové tudi vzroka, ki ga je odstavil? Starost je, ki ga je odstavila, ker je že 72 lét star. Zavolj svojih zaslug za šolstvo je prejel zasluženi vodja pred 2 létama veliko zlato svetinjo, ki njegove persi po pravíci kinči. — To v razjasnjenje krivičniga razsodka zastran verliga možá.«

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Marburga. Ne davno je u naših „Novicah“ u nekem članu bilo povedano, da je u Marburgu u latinskih šolah 17 mladenčov se izpitavanju (izpraševanju) iz slovenskiga jezika podverglo. To se mora toliko popraviti, de jih ni bilo 17, ampak 54. Prihodnje šolno léto u Marburgskih latinskih šolah, katere zanaprej iz 8 odredov obstojijo, se bo, kakor je že u Gračkih novinah službeno na znanje dano, začelo 1. oktobra t. l. Za upisavanje se imajo mladenči oglasiti v treh slednih dnevih tekočiga mesca septembra.

J. Matiašič.

Iz Vipave. Turšica bo létas pri nas prav bogat pridelk dala; slabeji se pa letina za vino kaže, zato ker vreme zaderžuje, de grojzdje le počasi zorí. Stare zaloge vina, so pri nas kakor tudi v Gorici popolnama pošle, kamor so iz Laškiga že veliko tavžent veder vina dopeljali.

V.

Iz Ipave. Ne le samo v Šembidu nad Ipavo, ampak tudi vse druge šole Ipavske dolíne, namreč: v Ipavskimu Tergu, v Šturji in v Černim verhu so vredne velike pohvale. Tudi od teh 3 imenovanih šol, tako dobro duhovni, kakor tudi učeniki so se létas per očitnim izpraševanju s svojimi pridnimi učenci prav dobro obnašali; — tode mi jih ne povzdigujemo tako pregnano, kakor se v „Novicah“ bere, de jih po nekterih druzih krajih povzdigujejo.

Ipavci.

Ljubljana 11. septembra. V našim zadnim sostavku smo 175 novih županij popolno osnovanih naznanili. Od tačas je boljši prepričanje skorej povsod zaderžke volitev premagalo, in po verjetnih naznanilih, ki so nam do današnjiga dne dospeli, so volitve in tudi prisege izvoljenih mož že v 324 županijah srečno dokončane, namreč: v okrajnim poglavarstvu Ipave,

Radoljce, Krajnja, Novigamesta in Kamnika že v vsih županijah; v 211 srenjah druzih peterih kantonov pa se dokončanje volitev tudi bolj in bolj bliža. Upati torej smemo, de bomo o kratkim zamogli osnovo vsih županij krajnske kronovine naznaniti.

Novičar iz Ljubljane.

Ravno zdej se razpošilja po mestu imeník volivcov, ki imajo pravico, odbornike prihodnje Ljubljanske županije voliti. Volivcov iz 1. volitniga reda je 176, iz 2. reda 475, iz 3. pa 277. Dán volitve za 3. red (ki bo pervi volil) je 1. oktober; za 2. red 3. oktober, za 1. red 5. october. Osim dni pred volitvijo bo vsaki volivec dobil na dom povabílo k volitvi in listek, na kteriga bo tistih 10 mož zapisal, ktere on voli; na ta volitni listek, kteriga tudi zapečatiti zna, če hoče, ni treba volivcu svojiga imena zapisati, ampak on ga le izroči volitni komisíi, ki ga — brez de bi ga odperla in pregledala, v naberavnico verže. Volitev je v veliki izbani (Saal) mestne hiše (Rathhaus). Čas volitni list v gori oznanjenih dnevih oddati je vselej od 8. do 12. ure dopoldne. Popoldne ob štirih naj pridejo volivci še enkrat, ker se zna primeriti, de izvoljeni ni predpisane čezpolovičnice glasov dobil in bo še enkrat treba voliti. Volitna komisija bo razun cesarskiga komisarja obstala za vsaki red iz predsednika, ki se voli iz sedanjiga mestniga odbora, in iz 4 mož iz verste volivcov. Za predsednika volitne komisije 1. reda je izvoljen g. Dr. Kavčič, za predsenika 2. reda gosp. Karl Holcer. za predsednika 3. reda pa Dr. Bleiweís. — Gotova je, da je undan od c. k. nadsodije iz Celjovca okrajni zborni sodíi v Krajnu, predvčerajšnjim pa deželni sodíi Ljubljanski ojstro povelje dospelo, vprihodnje vse vprašanja in odgovore takih hudodelnikov, prič i. t. d., ki sodnega (pri nas nemškega) jezika ne umejo, najpred v njih maternem, potem pa spodej v sodnem jeziku v zapisnik ali protokol zapisávati. Dolgo so se gospodje slovenskih sodíj branili, po slovensko pisati, in so (se vé, da ne vsi) take želje nespametne imenovali; zdaj pa vendar ne bo drugači, in tako je prav in po pravici. Kdo ne vé, koliko pomot se je zgodilo, dokler so zapisnike le po nemško pisali! Posihmal se ne bodo mogle take napake več pripetovati; zakaj izpraševani bo umél, kaj da se pisavcu napoveduje. Če bo slišal, da ni kaj prav, se bo koj oglasil, da se ne zapiše pomota, ampak njegovo govorjenje. Prebirali so sicer doslej hudodelnikam, pričam i. t. d. po nemško zapisane odgovore; ali včasih le poverh, in tako je večkrat ravno tam pomota ostala, kar se izpraševavcu ni iz nemškiga prestavilo. Pa, ko bi se bilo izpraševanemu tudi vselej vse prav natanko poslovenilo, kdo bo podpisal brez nezaupljivosti v nerazumljivem jeziku zapisane odgovore, po kterih bodo dostikrat čez njegovo življenje ali smert sodili? Na nemško pa naj bi se po naši misli odgovori nikar ne prestavljali sproti, ampak pozneje, ako bi bilo treba (ako se mora namreč zapisnik nemški nadsodíi i. t. d. poslati); sicer bo preveč nepotrebnega in mudnega pisanja. Tudi naj bi slavna nadsodíja Celjovška, ker se je prepričala, da se v tej reči po postavi ne ravná, zgornjega povelja ne dajala vsaki sodíi posebej, ampak nemudama vsim, da se ne bodo pravici v škodo nekteri vradniki več zanašali, da bo morebiti vender le nemščina sama obveljala. — Zbornice za kupčijstvo in obertnijstvo (Handels- und Gewerbskammer) tudi za Krajnsko deželo so po ministerskim sklepu od 6. t. m. dovoljene. Te zbornice se bojo imele za prid kupčijstva in obertnijstva naše dežele potegovati. — Kolera, ki dosihmal Ljubljančanam prizanešuje, razsaja zlo po nekterih krajih Dolenskiga. — Začetek šol za gimnazij je na 1. dan oktobra prestavljen. —

Novičar iz mnogih krajev.

Konec tega mesca bojo šli Cesar armado ogledat, ki na Tiroljskim in Vorarlberskim stojí. — Po nasvetu ministerstva je prišla nova postava na dan, ki zadeva kvarte, pratike, časopise vunanjih deželá in oznanila po časopisih in druzih očitnih potih. Štempelj za kvarte je po ti postavi ponižan, in za kvarte žlahnejši robe 10 krajc., scer pa na 5 krajc. postavljen; za pratike in kolendre sploh je štempelj za 3 krajc. ukazan; vsak politiški časopis vunanjih deželá mora štempelj 2 krajc. imeti; vsako oznanilo po časopsih, (kakor so — postavimo — v naši dokladi) mora štempelj 10 krajc. imeti. Sploh se sliši, de je ta nov davk za razglase ali oznanila toliko menj primerin, ker je štempelj za kvarte ponižan; bolj primerno bi bilo, ko bi se bil štempelj za kvartopirce veliko povikšal, za druge potrebne rečí pa ponižal ali celo odpustil. — Za Ogersko deželo je bila te dni deželna vstava razglašena; enaka je vstavam druzih dežel. Tudi vžitni davk za to deželo bo kmalo vredjen. — Žandarmarija vsiga cesarstva ima zdej že 10,600 mož. — Nekdo je prerajtal, de sedanje armade vsih deželá skupej imajo 4 milijone vojakov (soldatov). — Zbor šolskíh svetovavcov se posvetuje pri ministerstvu úka zdej tudi zastran potrebnih novih učilnic za učitelje. — Postave za samostane (kloštre) bojo prišle kmalo na dan. — „Südslavische Zeitung“ naznani, de so kmetje iz Dolenskiga in Štajarskiga prišli v Zagreb bana vprašat: ali imajo župane voliti ali ne? Ban jih je prijazno sprejel in tako natanjko podučil, de so šli prav zadovoljni domú. — Sliši se, de zraven bobna bojo prihodnjič pri vsih naših armadah tudi pišali pri marširanju vpeljane. — V Londonsko razstavo se vina ne bojo jemale. — Nek vojaški zdravnik Dr. Neuhold priporoča zoper govejo kugo v koščkih po hlevu položeno kafro in umivanje bolne živine z merzlo vodo. — Zoper kolero se je pri delavcih na Semeringu tista štupa posebno dobro skazala, ktero zdravniki „Doverische Pulver“ imenujejo. — Generalu Haynauu, s kterim so delavci v Londonski olarii tako gerdo ravnali, so v Hanovru (na Nemškim) mačkino godbo napravili, ki ga je prisilila, to mesto koj zapustiti. Avstrijanska vlada se je pri Angležki pritožila zoper ta graje vredni napad svojiga slavniga generala — Na Nemškim se je nov oginj vnel na Heskim; cela dežela se je zoperstavila zoper ravnanje ministrov, ki hočejo od kneza deželi podeljeno vstavo podreti. Knez je bežal na Hanovransko. Kaj bo iz tega, se še ne vé.

Objasnjenje.

Vredništvo je prejelo iz Dunaja naslednje verstice v natis:

»V pojasnjenje pretresa, ki se je v »Novicah« in v »Časniku« zastran besedí »županija« in »nadžupanija« pričel, bodi povedano, de sim jez gosp. vredniku »Časnika« le privatno pisal, naj se proti rabi teh besed postavi, de sim mu bil sicer svoje misli nagloma napisal, nikoli pa namenil, ravno tiste besede in v tisti obliki natisniti dati, kakor se je v listu 44. »Časnika« zgodilo; kar bo g. C. gotovo v spríčbo resniče poterdil. Toliko v odvernjenje zamere. — Iz tega se tudi pojasni, zakaj nisim sam nič nasvetoval, zato namreč, ker g. vrednik »Časnika« dobro vé, kako de jez »Bezirkshauptmann« imenujem. Da mu pa ime nadžupan nikakor ne gre, sta tudi razlagovavca občinske ali županijske postave priterdila, in je sploh samo na sebi prejasno, kakor de bi treba bilo, več od tega razgovarjati. Lomski.

Današnjimu listu je pridjan 30. dokladni list.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*